

1 MAJETKOVÁ A KAPITÁLOVÁ VÝSTAVBA PODNIKU

V této kapitole se dozvíte co jsou to majetková a kapitálová výstavba podniku. Naučíte se z čeho je podnik složen, z jakých zdrojů je možno podnik financovat a zejména jaký je vztah mezi majetkem a kapitálem v podniku. Dozvíte se jaká existují obecně platná pravidla financování a kapitálové struktury podniku a jak je v praxi využít. Také se naučíte zjišťovat kapitálovou potřebu a seznámíte se s možnostmi jejího krytí. V neposlední řadě se seznámíte s peněžním tokem v podniku.

Provozování podniku vyžaduje vybavení potřebnými prostředky (stroje, budovy, materiál, dopravní prostředky, licence, patenty, software, zboží atd.). Konkrétní složení těchto prostředků se označuje jako majetek podniku. Zdroj, ze kterého byl tento **majetek** pořízen (tzn. jeho finanční krytí) se označuje jako **kapitál**.

Tabulka 18: Základní struktura rozvahy podniku

Aktiva	Rozvaha k 31.12.20..	Pasiva
Dlouhodobý majetek	Vlastní kapitál	
Dlouhodobý hmotný majetek	Základní kapitál	
Dlouhodobý nehmotný majetek	Kapitálové fondy	
Dlouhodobý finanční majetek	Fondy ze zisku	
	Nerozdělení výsledek hospodaření z minulých let	
	Hospodářský výsledek z běžného účetního období	
Oběžný majetek	Cizí kapitál	
Zásoby	Dlouhodobé závazky	
Pohledávky	Krátkodobé závazky	
Finanční majetek (krátkodobý)		
Ostatní aktiva	Ostatní pasiva	
(bilanční ztráta)	(bilanční zisk)	

Zdroj: autor s využitím Novotný, J., Suchánek, P. Nauka o podniku II, s. 130

Majetek je tedy konkrétní složení prostředků, které podnik využívá při uskutečňování své činnosti. Majetek je vyjádřením toho „co podnik vlastní“.

Kapitál je zdroj krytí majetku, tzn. že vyjadřuje původ, ze kterého majetek vznikl. Kapitál tedy vyjadřuje „komu co patří“.

Písemným přehledem struktury majetku (aktiv) a struktury kapitálu (pasiv) v peněžním vyjádření je **rozvaha**. Rozvaha má formu účtu, kde na levé straně je zachycen majetek (a jeho struktura) a na straně pravé kapitál (a jeho struktura). Formální strukturu rozvahy schematicky znázorňuje tabulka 18.

1.1 Majetková struktura podniku

Majetek podniku zahrnuje soubor všech movitých i nemovitých věcí, peněz, pohledávek a jiných majetkových hodnot, které podnik vlastní a které slouží k jeho podnikání. Člení se na dvě základní skupiny prostředků (dlouhodobý majetek a materiál), které se liší dobou použitelnosti v provozu podniku a pořizovací cenou (blíže viz obrázek 30).

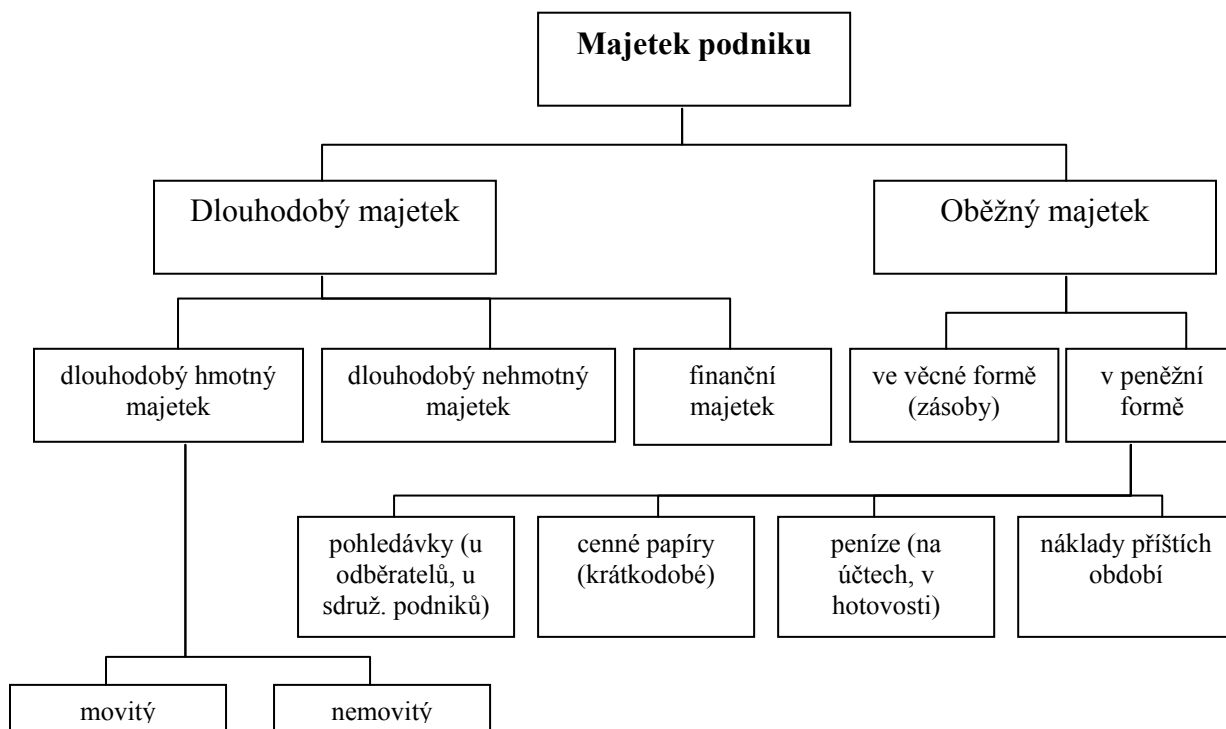
Dlouhodobý majetek (jinak též stálý, zřizovací, fixní nebo neoběžný) slouží v podniku dlouhou dobu (déle než jeden rok), takže se nespotřebovává najednou, ale opotřebovává se postupně (kromě pozemků, uměleckých děl apod.). Úměrně tomuto postupnému **opotřebovávání** se přenáší jeho hodnota do nákladů podniku ve formě **odpisů**. Vzhledem k tomu, že je tento majetek využíván v podniku dlouhodobě (např. budovy i několik desítek let), patří rozhodování o jeho pořízení k nejvýznamnějším. Členění dlouhodobého majetku je zřejmé z obrázku 30.

Oběžný majetek (jinak též krátkodobý, provozovací, provozní) působí v podniku na rozdíl od dlouhodobého majetku krátkodobě. Je v podniku přítomen jak ve věcné podobě (zásoby materiálu, výrobků, nedokončené výroby apod.), tak v podobě peněžní (peníze v pokladně, na účtech, v bance, pohledávky, krátkodobě držené cenné papíry atd.). Označení oběžný majetek pro všechny jeho složky se využívá proto, že jedna forma tohoto majetku postupně přechází na formu jinou. Na příklad za peníze je nakoupen materiál, který je postupně přetvářen v nedokončené výrobky, ty pak v hotové výrobky, hotové výrobky se prodejem odběrateli přemění v pohledávky a ty se po jejich zaplacení opět promění na peníze atd. Na rozdíl od dlouhodobého majetku, jehož obrat je velmi pomalý (např. stroje se „obrábí“ 1 za cca 4-6 let), oběžný majetek je neustále v pohybu (např. zboží v obchodě se „obrací“ 1 za několik dní). Důležitým ukazatelem využití oběžného majetku je tedy rychlost jeho obratu, přičemž platí, že čím je rychlejší obrat oběžného majetku, tím je, za stejných podmínek, vyšší zisk.

Oběžný majetek v rámci procesu podnikového obratu slouží také k úhradě závazků (dluhů) podniku. K vyrovnání svých závazků podnik využívá především peníze. Nemá-li k dispozici platební prostředky (peníze), musí použít i jiný oběžný majetek, příp. i dlouhodobý majetek

(což ovšem může ohrozit jeho existenci). Schopnost podniku hradit své závazky ve stanovených termínech souvisí s jeho likviditou a likvidností jeho majetkových složek, o kterých pojednává kapitola 8.3.

Obrázek 30: Majetková struktura podniku

Zdroj: Novotný, J., Suchánek, P. Nauka o podniku II, s. 131

1.2 Pravidla financování a kapitálová struktura

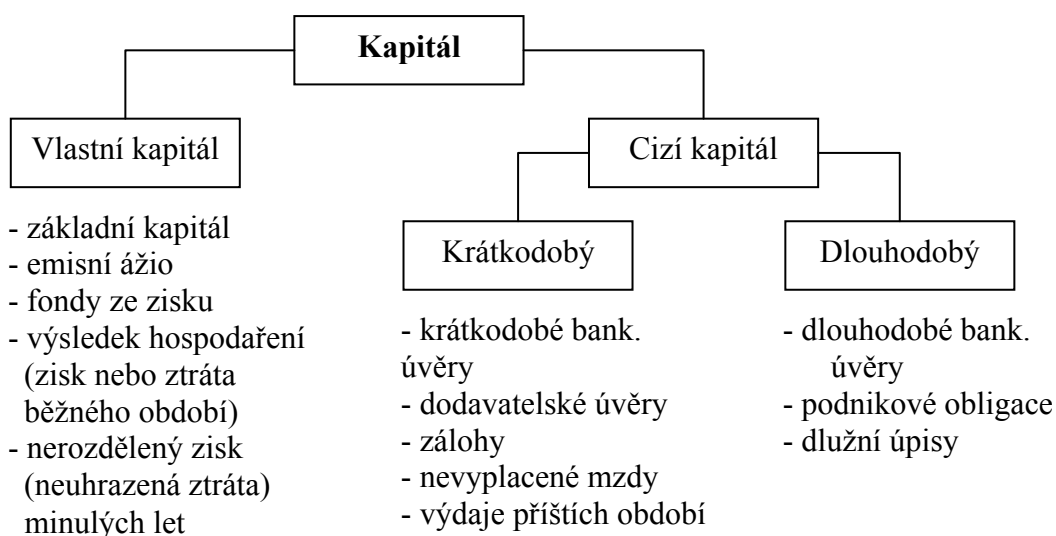
Kapitálovou strukturou se rozumí složení zdrojů, které slouží ke krytí majetku podniku. Jestliže vložil kapitál do podniku vlastník nebo spoluvlastníci podniku, označuje se jako **vlastní kapitál**. Jestliže kapitál vložil do podniku věřitel (např. banka) jedná se o **cizí kapitál** (dluh). Kapitálová struktura podniku je schematicky znázorněna na obrázku 31.

Vlastní kapitál (ručitelský kapitál) zahrnuje finanční prostředky vložené do podniku vlastníkem, či spoluvlastníky formou peněžitých i nepeněžitých vkladů (základním kapitálem podniku tak nemusí být v případě např. společnosti s ručením omezením 200 000 Kč, ale např. osobní auto v ceně 200 000 Kč).

Cizí kapitál (věřitelský kapitál) zahrnuje finanční prostředky, které získal podnik od cizích osob a které pro něj představují dluh, který musí v určené době splatit. Celková velikost

kapitálu podniku je ovlivňována řadou činitelů, mezi něž patří např. obor podnikání, velikost podniku, stupeň využití techniky, rychlost podnikového obratu apod.

Obrázek 31: Kapitálová struktura podniku

Zdroj: Novotný, J., Suchánek, P. Nauka o podniku II, s. 132

Základní kapitál je tvořen peněžními i nepeněžními vklady vlastníka či společníků. **Emisní ážio** vzniká u akciové společnosti při emisi akcií a představuje rozdíl mezi jejich tržní a nominální hodnotou (emisní ážio je součástí kapitálových fondů podniku). **Fondy ze zisku** jsou vytvářeny ze zisku podniku po zdanění a tedy z interních zdrojů.

Pro stanovení vnitřní struktury kapitálu lze využít **pravidel financování**. Tato základní empirická pravidla se nezabývají výší potřebného kapitálu, ale jeho optimální strukturou. Moderní teorie disponuje teoreticky sofistikovanějšími metodami optimalizace kapitálové struktury, ale pravidla financování zůstávají základem úvah o finanční politice podniku při vytváření kapitálové struktury.

Důležité jsou zejména následující pravidla:

- **Pravidlo vertikální kapitálové struktury**
- **Pravidlo horizontální majetkově-kapitálové struktury:**
  - **zlaté pravidlo financování**
  - **zlaté bilanční pravidlo**

Pravidlo vertikální kapitálové struktury se týká pouze skladby kapitálu a nemá tedy žádný vztah k použití finančních prostředků. Pravidlo stanovuje, že poměr vlastního a cizího kapitálu by měl být 1:1 (jiní autoři doporučují 60:40 ve prospěch cizího kapitálu). V rámci bilanční analýzy představuje tento vztah **stupeň zadlužení (SZ)**, který se počítá následovně:

$$SZ = \frac{\text{cizí kapitál}}{\text{vlastní}} * 100$$

Existence tohoto pravidla je odůvodňována tím, že vlastníci podniků se musí podílet svými kapitálovými vklady na financování podniku alespoň stejným dílem jako věřitelé, což snižuje podnikatelské riziko podniku.

Ke stupni zadluženosti se váže tzv. Leverage-Effect (pákový efekt). Označuje se tak zvýšení rentability vlastního kapitálu cizím financováním. Musí však platit, že rentabilita celkových zdrojů je nižší než rentabilita vlastního kapitálu, resp. že rentabilita cizích zdrojů je vyšší než úrok placený za cizí kapitál. Jinak působí pákový efekt negativně, tzn. že dochází ke snižování rentability vlastního kapitálu.

Pravidlo horizontální struktury kapitál-majetek se týká vztahu mezi kapitálem a majetkem resp. mezi dobou vázanosti kapitálu v majetku a dobou, po níž je kapitál k dispozici. Toto pravidlo je přitom tvořeno dvěma dílčími pravidly. **Zlaté pravidlo financování** říká, že mezi dobou, po kterou je kapitál vázán v majetku, a dobou, po níž je tento kapitál k dispozici, musí být shoda. Dodržování tohoto pravidla má zajistit platební schopnost podniku.

Zlaté bilanční pravidlo má tři pojetí. V **nejužším pojetí** toto pravidlo říká, že **dlouhodobý majetek je nutno financovat vlastním kapitálem**. V **širším pojetí** stanovuje, že **dlouhodobý majetek má být financován dlouhodobým** (vlastním a dlouhodobým cizím) **kapitálem**. Uvedená vymezení můžeme rozšířit do podoby **nejširšího pojetí**, které stanovuje, že je vhodné, aby **všechen dlouhodobě vázaný majetek byl také financován dlouhodobým kapitálem**. Vedle dlouhodobého majetku totiž dlouhodobě váží kapitál i některé složky oběžného majetku. Jedná se o tzv. železné zásoby, tvořené např. pojistnými zásobami materiálu nebo zboží, nutnými pro zabezpečení chodu podniku. Zbývající části oběžného majetku mohou být financovány krátkodobě. Poznatky z praxe ukazují, že zlaté bilanční pravidlo ve svém užším pojetí není dodržováno. Je ale zřejmý zájem podniků zajistit financování dlouhodobě vázaného majetku dlouhodobým kapitálem. Rozhodování o využití vlastního či cizího kapitálu ale závisí na řadě činitelů, mezi něž patří situace na kapitálovém trhu, rozdíly ve zdaňování vlastního a cizího kapitálu apod.

1.3 Zjištění kapitálové potřeby a jejího krytí

Zjištění kapitálové potřeby je u **dlouhodobého majetku** poměrně jednoduché, neboť podkladem jsou investiční propočty u jednotlivých investičních projektů. Pokud je zřizován

nový podnik, kapitálová potřeba pro pořízení dlouhodobého majetku se rovná součtu pořizovacích hodnot jednotlivých složek dlouhodobého majetku. Při postupném pořizování jednotlivých složek majetku v průběhu existence podniku lze využít pro financování reinvestic, ale i rozšiřovacích investic, odpisů, a tak snižovat potřebu (vnějšího) kapitálu.

Zjištění kapitálové potřeby pro **oběžný majetek** je podstatně obtížnější. Odhadnout kapitálovou potřebu pro krytí oběžného majetku lze např. s využitím propočtu, ve kterém se vynásobí účetní náklady jednoho výrobního dne průměrnou dobou vázanosti kapitálu.

Příklad

Denně vynaloženo.....100 000 Kč na:

- materiál
- pracovní výkon
- nakupované služby

Doba:

- skladování materiálu .....10 dnů
- výroby.....5 dnů
- skladování hotových výrobků.....10 dnů
- požadavky zákazníků na úvěr .....25 dnů

Celkem.....50 dnů

Určete, kdy může podnik očekávat zisk likvidních prostředků.

Určete, jaká je potřeba kapitálu v oběžném majetku podniku.

Řešení

Získání likvidních prostředků lze očekávat po 50 dnech.

Potřeba kapitálu v oběžném majetku = 100 000 Kč* 50 dnů = 5 000 000 Kč.

1.4 Analýza cash flow

Zisk, který představuje rozdíl mezi výnosy a náklady je jen účetní veličinou a nevyjadřuje, resp. přesněji nemusí vyjadřovat skutečnou částku (hotových) peněz. Hotové peníze představuje rozdíl mezi peněžními příjmy a peněžními výdaji, který se také označuje jako „cash flow“ (peněžní tok). **Cash flow** je tedy ukazatel, který udává příliv prostředků z podnikových operací.

Tento ukazatel umožňuje získat přehled o likvidní situaci a finančním vývoji podniku. Orientuje se na tokové veličiny, které zachycují strukturní a peněžně měřitelné změny v pohotových finančních prostředcích. Cash flow slouží jako kontrolní a plánovací veličina, která umožňuje analyzovat finanční situaci podniku v minulosti i plánovat finanční operace v budoucnosti.

Obvykle se Cash flow zjišťuje **nepřímo**, prostřednictvím peněžních příjmů a peněžních výdajů a hospodářského výsledku za dané období. Naznačení výpočtu je následující:

Roční přebytek (zisk)
+ náklady neznamenající peněžní výdaje
- výnosy neznamenající peněžní příjmy
<hr/>
= cash flow (rozdíl příjmů a výdajů)

Nepřímo se tedy cash flow stanoví tak, že se od hospodářského výsledku za příslušné období odečtou postupně všechny výnosy, které neznamenají peněžní příjmy (tzn. např. pohledávky) a naopak se postupně přičtou všechny náklady, které neznamenají peněžní výdaje (např. odpisy).

Přímo se cash flow stanoví postupným propočtem, jako rozdíl účetních výnosů, znamenajících zároveň peněžní příjmy a účetních nákladů, které jsou zároveň peněžními výdaji. Výsledky obou způsobů stanovení cash flow musí být stejné.

Obě metody výpočtu **cash flow**, přitom rozlišují **tři oblasti činnosti podniku**:

- **provoz**, který zahrnuje výrobu a prodej výrobků a služeb, přičemž této oblasti se týkají výsledky provozní činnosti (provozní zisk), změny pohledávek u odběratelů, změny závazků u dodavatelů, změny zásob apod.,
- **investice**, který zahrnuje změny dlouhodobého majetku podniku a jeho zdrojů,
- **finance**, která se týká fondů, vytvářených s použitím úvěrů a jiných dluhů, splátek dluhů, placení dividend atp.

Pro výpočet a sledování cash flow v podnicích jsou k dispozici účetní počítačové programy. Cash flow je v praxi i kritériem při veškerém rozhodování. To se promítá i v běžném finančním plánování, které se zaměřuje právě na peníze.

1.5 Shrnutí kapitoly

Majetkem podniku se rozumí souhrn všech movitých i nemovitých věcí, peněz, pohledávek a jiných majetkových hodnot, které patří podnikateli a slouží jeho podnikání. Člení se na stálý majetek (sloužící v podniku déle než 1 rok a stanovenou pořizovací cenou) a na oběžný majetek (ve formě surovin, materiálu, peněz, pohledávek), který se neustále mění. Majetková struktura ovlivňuje likviditu podniku. Vyšší likvidita podniku snižuje nebezpečí platební neschopnosti a zároveň snižuje výnosnost jeho kapitálu. Majetková struktura podniku je dána jednak odvětvím a typem podniku, jednak finanční politikou podniku. Finanční zdroje podniku, které kryjí jeho majetek se označují jako kapitál. Kapitál může být vlastní a cizí. Pravidla financování vychází z dané kapitálové potřeby a stanoví základní zásady v tom, které prostředky financování je třeba ke krytí kapitálových potřeb. Nejdůležitějšími pravidly jsou pravidlo vertikální kapitálové struktury a pravidlo horizontální majetkově-kapitálové struktury, které existuje ve dvou formách (jako zlaté pravidlo financování a zlaté bilanční pravidlo). Zjištění kapitálové potřeby u dlouhodobého majetku je možné z investičních plánů, u oběžného majetku lze tuto potřebu odhadnout prostřednictvím průměrné doby vázanosti a účetních nákladů jednoho výrobního dne. Cash flow je ukazatel, který charakterizuje příliv prostředků z podnikových operací a umožňuje získat přehled o likvidní situaci a finančním vývoji podniku. Cash flow lze vypočítat nepřímo nebo přímo.

1.6 Kontrolní test

1. Mezi složky oběžného majetku patří:

a) stroj	b) akcie dceřiné společnosti
c) peníze v hotovosti	d) software

2. Mezi složky dlouhodobého majetku patří:

a) pohledávky	b) akcie dceřiné společnosti
c) peníze v hotovosti	d) polotovary

3. Mezi složky vlastního kapitálu patří:

a) rezervy	b) závazky vůči dodavatelům
c) úvěry	d) emisní ážio

4. Mezi složky cizího kapitálu patří:

- a) rezervy
- b) rezervní fond
- c) základní kapitál
- d) emisní ážio

5. Pravidlo, které stanovuje, že dlouhodobý majetek je nutné financovat vlastním kapitálem se nazývá:

- a) pravidlo vertikální kapitálové struktury
- b) zlaté pravidlo financování
- c) zlaté bilanční pravidlo (v nejužším pojetí)
- d) zlaté bilanční pravidlo (v nejširším pojetí)

Odpovědi: 1c, 2b, 3d, 4a, 5c

2 ÚČETNÍ ZÁVĚRKA

V této kapitole se dozvíte co je to účetní závěrka, jaké jsou její jednotlivé složky a k čemu podniku slouží. Podrobněji se seznámíte s rozvahou, výkazem zisků a ztrát, s přílohou k účetní závěrce a s výkazem o peněžních tocích jako nejdůležitějších dokumentech účetní závěrky. Seznámíte se s nim ale ne jako s účetními výkazy, ale jako s výkazy nutnými k hodnocení ekonomické činnosti podniku a k jejímu budoucímu plánování.

Účetní závěrku sestavují podnikatelské subjekty (účetní jednotky) na konci účetního období (zpravidla kalendářního roku). Účetní závěrka je výsledkem účetní uzávěrky, v jejímž rámci se uzavírají účty (rozvahové, nákladové a výnosové) a provádějí se činnosti vedoucí k co nejpřesnějšímu zachycení stavu majetku, kapitálu a toku nákladů a výnosů v podniku. Mezi činnosti účetní závěrky patří navíc ještě např. inventarizace, vytváření rezerv, časové rozlišení, tvorba opravných a dohadných položek atd. **Účetní závěrka** je tvořena dvěma základními dokumenty:

- **rozvahou** (bilancí),
- **výkazem zisků a ztrát** (výsledovkou).

Podniky, které mají povinnost účetní závěrku ověřit auditorem (ze zákona akciové společnosti) a údaje z ní zveřejnit, doplňují oba výkazy **přílohou k účetní závěrce** (její důležitou součástí je pak výkaz o peněžních tocích – cash flow).

Úkolem účetní závěrky je věrně informovat o finančním postavení podniku k určitému datu (rozvaha) a o výsledku jeho činnosti za sledované účetní období (výkaz zisků a ztrát). Doplňující informace o stavu a změnách ve finanční situaci podniku poskytuje příloha k účetní závěrce. Výkazy účetní závěrky jsou také podkladem pro přiznání daně z příjmů.

Typy účetní závěrky:

- **řádná** (k 1.1. a 31.12. příslušného účetního období pokud je účetním obdobím kalendářní rok),
- **mimořádná** – při likvidaci, konkurzu, zrušení bez likvidace apod.

Podniky, které překročily nebo dosáhly alespoň jedno z uvedených kritérií: **sumy celkových aktiv** více než 40 mil. Kč nebo **roční úhrn čistého obratu** více než 80 mil. Kč nebo **průměrný přepočtený stav zaměstnanců** v průběhu účetního období více než 50, podléhají povinně auditu. Tyto společnosti mají zároveň povinnost sestavovat účetní závěrku v plném

rozsahu a zveřejňovat údaje z ní v Obchodním věstníku, který lze v elektronické formě najít na webu (konkrétně na www.justice.cz). Ostatní podniky mohou předkládat účetní závěrku ve zkráceném rozsahu a její výsledky zveřejňovat nemusí. Podniky, které vytváří ekonomické seskupení (holding, koncern) sestavují tzv. **konsolidovanou účetní závěrku**, jako by se jednalo o jednu účetní jednotku. Při jejím sestavení se musí vyloučit vzájemné kapitálové vztahy mezi mateřskou společností a dceřinými společnostmi.

2.1 Rozvaha

Rozvaha je písemný přehled o majetku podniku a zdrojích podniku, která se sestavuje k určitému datu. Protože zachycuje počáteční nebo konečné stavy účtů, označuje se jako stavový odpočet. V **rozvaze** jsou zachycena:

- **pasiva** (kapitál), což je součet všech vlastních zdrojů (např. základní kapitál, nerozdělený zisk minulých účetních období apod.) a cizích zdrojů podniku (např. bankovní úvěry, závazky vůči dodavatelům, rezervy apod.),
- **aktiva** (majetek), což jsou v podniku používané hospodářské a peněžní prostředky, tzn. především dlouhodobý (např. stroje, zařízení, software apod.) a oběžný majetek (zásoby, pohledávky, hotové peníze).

Rozvaha porovnává stavy aktiv a pasiv v jediném momentu (k tzv. bilančnímu dni). Zobrazuje také výsledek hospodaření za dané období, který tak slouží jako spojovací článek mezi rozvahou a výkazem zisků a ztrát. Rozvaha ale nepodává informaci o vzniku výsledku hospodaření. K tomu slouží výkaz zisků a ztrát.

Struktura aktiv i struktura pasiv byla blíže probrána v předchozí kapitole, takže se k ní již zde nebudeme vracet. Úkoly, které určují zákonné předpisy rozvaze, jsou následující:

- ochrana věřitelů – především před skreslenými informacemi o majetkové a finanční situaci a hospodářských výsledcích,
- ochrana společníků – v manažerském typu podniků,
- ochrana zaměstnanců – především těch se smluvním podílem na zisku,
- ochrana finančních úřadů – před zkreslením daňového základu,
- korektura podkladů pro vyměření daní,
- ochrana v podniku zainteresované veřejnosti,
- ochrana podniku před náhlým zhroucením.

2.2 Výkaz zisku a ztrát

Výkaz zisků a ztrát, neboli výsledovka srovnává veškeré výnosy a veškeré náklady určitého účetního období. Zjišťuje tak nejen hospodářský výsledek jako rozdíl (saldo) mezi součtem výnosů a součtem nákladů, ale ukazuje také zdroje a vysvětluje vznik tohoto hospodářského výsledku.

Zjišťování hospodářského výsledku je založeno na zúčtování nákladů a výnosů a ne na zúčtování příjmů a výdajů. Údaje o toku peněžních prostředků v podniku poskytuje výpočet (a výkaz) cash flow. Výnosy, náklady a hospodářský výsledek ale přesto patří k nejdůležitějším charakteristikám hospodaření, neboť se dle něj posuzuje úspěšnost podniku.

Podnikové hospodářství využívá vlastní terminologii pro platby a tvorbu výkonů. Jedná se o pojmy, které mohou být laickou veřejností považována spíše za synonyma, ale v podnikovém hospodářství se jedná o termíny s významným obsahovým odlišením. Jedná se o pojmy:

- **příjmy – výnosy**
- **výdaje – náklady**
- **výnosy – výkony**
- **účetní náklady – náklady v kalkulaci.**

Příjmy podniku představují skutečně přijaté peníze (na účet i v hotovosti) v určitém období, zatímco **výnosy** vyjadřují všechny v daném období zaúčtované výkony (objem výroby). Příjmy se odlišují od výnosů tzv. **věcným nesouladem**: například získání úvěru je příjmem, ale nikoliv výnosem, nebo **časovým nesouladem**: tržby jsou v příslušném okamžiku výnosem, ale nikoliv příjmem. Je tomu tak proto, že tržby za produkci v určitém okamžiku (vystavená faktura) je nutno rozlišit od inkasa peněz dohodnutého v jiném okamžiku (odběrateli je de facto poskytnut obchodní úvěr).

Výdaje podniku jsou vyjádřením úbytku peněžních prostředků (opak příjmů), zatímco **náklady** představují oceněnou spotřebu výrobních faktorů. V hospodářské praxi dochází k věcnému a časovému nesouladu výdajů a nákladů obdobně jako ve výše uvedeném vztahu příjmů a výnosů. Například splátka úvěru je výdaj, nikoliv náklad nebo spotřeba dosud nezaplaceného materiálu (podniku je poskytnut obchodní úvěr) je ve sledovaném okamžiku náklad, nikoliv ale výdaj.

Výnosy jsou hodnotovým vyjádřením výsledků zhotovování a zhodnocování **výkonů** v podniku za určité období. Výkony vyjadřují objem produkce, přičemž výnosy jsou jejím

peněžním vymezením. Výkony a tedy i výnosy vznikají jako důsledek účelného vynakládání peněz (nákladů). Rozdíl mezi výnosy a náklady pak tvoří hospodářský výsledek (zisk nebo ztrátu). Zisk je zdaňován daní z příjmu (fyzických nebo právnických osob, případně oběmi daněmi – záleží na právní formě podniku), a to co zůstane po zdanění patří vlastníkově resp. spoluvlastníkům podniku.

Obrázek 32: Členění výkazu zisků a ztrát

Provozní výnosy	-	Provozní náklady	=	Provozní výsledek
+		+		+
Finanční výnosy	-	Finanční náklady	=	Finanční výsledek
+		+		+
Mimořádné výnosy	-	Mimořádné náklady	=	Mimořádný výsledek
<hr/>				
Výnosy	-	Náklady	=	Hospodářský výsledek před zdaněním
			-	Daně
			<hr/>	
				Hospodářský výsledek po zdanění
			<hr/>	
			+	Čerpání z rezervních fondů
			-	Příděly rezervním fondům
			+	Hospodářský výsledek minulých let
			-	
			<hr/>	
				Bilanční zisk (+) Bilanční ztráta (-)

Zdroj: Novotný, J., Suchánek, P. Nauka o podniku II, s. 140

Náklady v účetnictví vyjadřují oceněnou spotřebu výrobních faktorů. Spotřebou se rozumí přeměna těchto faktorů, resp. jejich úbytek v procesu vzniku protihodnoty ve formě

podnikových výkonů. Část spotřeby výrobních faktorů v hospodářském období představuje i **náklady v kalkulaci**. Účetní náklady se s náklady v kalkulaci úplně neshodují. Je tomu tak proto, že ve vnitropodnikovém účetnictví jsou zachycovány náklady, kterým neodpovídá vůbec žádný účetní náklad nebo účetní náklad v neúplné výši. Mezi tyto náklady patří např. podnikatelská odměna (za vlastní práci fyzické osoby v podniku jednotlivce nebo společníků u osobních společností) nebo také úrok z vlastního kapitálu (jako součást kalkulačních úroků).

Hospodářský výsledek se stanoví jako rozdíl mezi celkovými výnosy a celkovými náklady. **Výkaz zisků a ztrát** (výsledovka) podává přehled o výnosech, nákladech a hospodářském výsledku podniku. Jak je patrné z obrázku 32, výkaz zisků a ztrát má stupňovitou podobu. Nejprve se zjišťuje provozní výsledek hospodaření (výsledek z činnosti pro kterou byl podnik založen, tzn. např. výroba, obchod apod.), následně pak finanční výsledek hospodaření (neprovozní výsledek), přičemž součet provozního a finančního výsledku se také označuje jako výsledek hospodaření za běžnou činnost. K tomuto výsledku se pak závěrem přičítá mimořádný výsledek hospodaření (prodej odepsaných strojů, dary, pojistná plnění apod.).

2.3 Příloha a výroční zpráva

Kapitálové společnosti (především akciová společnost) jsou povinny účetní závěrku rozšířit o přílohu. Ta spolu s rozvahou a výkazem zisků a ztrát tvoří jeden celek. Vedle toho ještě tyto podniky sestavují výroční zprávu, která zpravidla výše uvedené výkazy v nějaké formě obsahuje.

Úkolem přílohy a výroční zprávy je zvýšit vypovídací schopnost účetní závěrky podniku o doplňkové údaje, zdůvodnění, specifikace a informace o finančních údajích, které se v rozvaze a výkazu zisků a ztrát neobjevují. Jedná se zejména o informace zahrnující:

- charakteristiku použitých bilančních a oceňovacích metod,
- charakteristiku, zdůvodnění a vysvětlení změn těchto metod,
- charakteristiku, zdůvodnění a vysvětlení změn v členění položek a v oceňování,
- podání zprávy o průběhu hospodářské činnosti, stavu a o očekávaném vývoji podniku.

Osobní společnosti a podniky fyzických osob (pokud nemají povinnost zveřejňovat účetní závěrku) přílohu ani výroční zprávu sestavovat nemusí.

Představenstvo u akciových společností a v některých případech (pokud podléhají auditu) jednatele u společností s ručením omezeným jsou povinni sestavit spolu s rozvahou a výkazem zisků a ztrát i přílohu a výroční zprávu. Musí tak učinit v prvních třech měsících

navazujícího hospodářského roku za uplynulý rok (tato lhůta se prodlužuje o další tři měsíce, pokud podniky využívají služeb daňového poradce). Ihned po sestavení musí výkaz zisků a ztrát rozšířenou o přílohu a výroční správu předložit k auditorskému ověření.

Příloha a výroční zpráva musí obsahovat všechny údaje důležité pro dozorčí radu a pro valnou hromadu společníků. Musí být sepsány a sestaveny tak srozumitelně, aby jim porozuměl i čtenář, který není odborníkem v oblasti podnikového hospodářství. Odkazy na paragrafy zákonů lze použít jen tehdy, jestliže jsou doplněny o odpovídající vysvětlivky apod.

Příklad

Sestavte z následujících údajů rozvahu a výkaz zisků a ztrát (údaje jsou v tisících Kč):

Pozemky: 200	Základní kapitál: 1000
Stroje a zařízení: 1 500	Rezervy: 200
Budovy: 450	Tržby za zboží: 20000
Pohledávky: 350	Osobní náklady: 1200
Nákladové úroky: 537	Bankovní úvěr: 1300
Splatná daň z příjmů: 24%	Odpisy: 200
Běžný účet: 120	Tržby za prodaný materiál: 200
Hotové výrobky na skladě: 80	Náklady na prodané zboží: 18000

Řešení

<i>Aktiva</i>	<i>Rozvaha</i>	<i>Pasiva</i>	
<i>Dlouhodobý majetek</i>		<i>Vlastní kapitál</i>	
Pozemky	200	Základní kapitál	1000
Stroje a zařízení	1500	Zisk	200
Budovy	450		
<i>Oběžný majetek</i>		<i>Cizí kapitál</i>	
Hotové výrobky na skladě	80	Rezervy	200
Pohledávky	350	Bankovní úvěr	1300
Běžný účet	120		
<i>Aktiva celkem</i>	2700	<i>Pasiva celkem</i>	2700

Výkaz zisků a ztrát

Tržby za zboží	20000
<i>Náklady na prodané zboží</i>	<i>18000</i>
<i>Osobní náklady</i>	<i>1200</i>
<i>Odpisy</i>	<i>200</i>
Tržby za prodaný materiál	<u>200</u>
Provozní hospodářský výsledek	800
<i>Nákladové úroky</i>	<i><u>537</u></i>
<u>HV z finančních operací</u>	<u>-537</u>
HV z běžné činnosti	263
<i>Splatná daň z příjmů (24%)</i>	<i><u>63</u></i>

Hospodářský výsledek po zdanění (Zisk) 200

2.4 Shrnutí kapitoly

Účetní uzávěrka poskytuje číselné údaje o stavu a struktuře majetku a kapitálu, o struktuře nákladů a výnosů a o dosaženém hospodářském výsledku podniku v předepsaném členění. Tvoří ji rozvaha, výkaz zisku a ztrát a příloha. Příloha doplňuje a vysvětluje údaje rozvahy a výkazu zisků ztrát a obsahuje také výkaz o peněžních tocích. Rozvaha slouží k porovnání majetku a kapitálu podniku, resp. stavu aktiv a pasiv v jediném momentu – bilančním dnu. Ukazuje také výsledek hospodaření za dané období, ale nepodává informaci o jeho vzniku. K tomu slouží výkaz zisků a ztrát. Ten srovnává veškeré výnosy s veškeré náklady příslušného účetního období a zjišťuje tak nejen výsledek jako saldo, ale ukazuje také zdroje výsledku, tzn. že vysvětluje jeho vznik. Má stupňovitou podobu, sleduje provozní, finanční a mimořádný výsledek hospodaření. Výkaz zisků a ztrát a rozvaha jsou základní účetní výkazy podniku. Jsou vymezeny legislativně a závisí m.j. na právní formě podniku. Kapitálové, resp. auditované společnosti musí účetní závěrku rozšířit o přílohu a výroční zprávu. Jejich úkolem je zlepšit vypovídací schopnost účetní závěrky doplňkovými údaji, které se v rozvaze a výkazu zisků a ztrát neobjevují.

2.5 Kontrolní test

1. Odpisy jsou součástí:

- a) provozního hospodářského výsledku
- b) finančního hospodářského výsledku
- c) mimořádného hospodářského výsledku
- d) cash flow z provozní činnosti

2. Mezi povinně zveřejňované dokumenty podniků, které podléhají auditu nepatří:

- a) rozvaha
- b) výkaz zisků a ztrát
- c) společenská smlouva
- d) příloha k účetní závěrce

3. Splatná daň z příjmů podniku je z účetního hlediska:

- a) náklad a výdaj
- b) náklad, který není výdaj
- c) výdaj, který není náklad
- d) ani náklad, ani výdaj

4. Rovnováhu aktiv a pasiv zajišťuje:

- a) finanční majetek (peníze)
- b) hospodářský výsledek (zisk)
- c) hospodárné vynakládání výrobních faktorů
- d) obrat (tržby)

Odpovědi: 1a, 2c, 3c, 4b